

GENİŞLEME STRATEJİSİ VE 2007-2008 DÖNEMİNDEKİ TEMEL ZORLUKLAR

1.GİRİŞ

Genişleme AB'nin en güçlü politika araçlarından biridir. AB'nin istikrar, güvenlik ve uyumsuzlukların önlenmesi konularındaki stratejik çıkarlarına hizmet etmektedir. Ayrıca, refah ve ekonomik büyüme imkanlarının artırılması ile hayati önem taşıyan ulaşım ve enerji güzergahlarının korunmasına yardımcı olmuştur. Mevcut genişleme gündemi, gerekli koşulları karşılamaları halinde AB üyesi olacaklarına dair perspektif sunulan Batı Balkanlar ile Türkiye'yi kapsamaktadır.

Önümüzdeki yıl Batı Balkanlardaki geçiş döneminin pekiştirilmesi bakımından çok önemli olacaktır. Bölge ülkeleri, uzlaşma sağlanmasında ve iyi komşuluk ilişkilerinin kurulmasında önemli rol oynayan İstikrar Pakti'nden bölgesel işbirliğini geliştirme sorumluluğunu devralacaklardır. Hırvatistan ile katılım müzakereleri iyi bir şekilde ilerlemekte olup, belirleyici bir safhaya gelmektedir. Bu, bütün bölgeye, AB üyeliği perspektifinin gerçek olduğunu göstermektedir. Bölgedeki ortakları katılım doğrultusunda AB'ye daha da bağlayan İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarının gelecek yıl tamamlanmasına yaklaşılmaları beklenmektedir.

Aynı zamanda, bölgenin kendisi önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Bunlardan ilki, Kosova'nın statüsünün belirlenmesi ihtiyacıdır. Sırbistan'ın Avrupa yönelimi, Bosna-Hersek'te yerel katılımı devlet kurumlarının güçlendirilmesi, Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti, Arnavutluk ve Karadağ'da yönetişimin iyileştirilmesi, gündemin ön sıralarında yer alacak konulardır. Bu ülkelerden bazıları yönetim ile İstikrar ve Ortaklık Süreci'ne bağlı yerleşmiş koşulların sağlanması konularında önemli sorunlarla karşı karşıyadır. AB'nin önümüzdeki yıl boyunca desteğini sağlamaya hazır olması ve tüm politika araçlarını kullanarak gelişmelere karşılık verebilmesi gerekmektedir.

Genel seçimlerin ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin ardından, Türkiye'nin temel hak ve özgürlükleri pekiştirmeye yönelik reformlara devam etmesi önem taşımaktadır. Türkiye'yle katılım müzakerelerinin ülkenin gerçekleştirdiği reformlar ve gerekli koşulları karşılamasıyla uyumlu bir hızda devam etmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, Aralık 2006 Avrupa Birliği Konseyi tarafından tanımlanan yenilenmiş uzlaşmanın tutarlı biçimde uygulanması her zamankinden daha önemlidir. Bu uzlaşma AB'nin yeni üyeleri hazmetme kapasitesiyle birlikte, taahhütlerin konsolidasyonu, kriterlerin adil ve titiz biçimde uygulanması ve kamuoyuyla daha iyi iletişim ilkelerine dayanmaktadır. Aday veya potansiyel aday bir ülkenin AB ile yakınlaşma hızı bu ülkenin siyasi ve ekonomik reformlarının seyri ile üyeliğin hak ve yükümlülüklerini tam olarak üstlenme yeteneğine bağlı olacaktır. Komisyon genişleme sürecinin kalitesini kamu yönetimi ve yargı reformunun gerçekleştirilmesi, yolsuzlukla mücadele edilmesi gibi alanlarda performans kriterlerini tam olarak uygulamak suretiyle ve sürece daha fazla şeffaflık sağlayarak erken safhalarda geliştirmektedir. Komisyon etki değerlendirmesi hazırlayarak adayın belirli politika alanlarına katılımının yarattığı etkiyi belirli politika alanlarında analiz etmektedir.

“6(1) Maddesinde atıfta bulunulan ilkelere saygı gösteren her Avrupa devleti Birlik üyesi olmak için başvuruda bulunabilir”¹ ibaresini barındıran Avrupa Birliği Antlaşması'nın 49. maddesi, genişlemenin yasal temelini teşkil etmektedir.²

¹ 6(1) Maddesi: “Birlik özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü gibi üye ülkelerin ortak ilkeleri üzerine kuruludur.”

Aralık 2006 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi aldığı kararda şu hususları ifade etmiştir: “Genişleme Avrupa Birliği ve bütün Avrupa için bir başarı öyküsü olmuştur. Avrupa’nın bölünmüşlüğü’nün üstesinden gelmiş ve bütün kıtada barış ve istikrara katkıda bulunmuştur. Reformları teşvik etmiş ve özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı, hukukun üstünlüğü ve piyasa ekonomisi gibi ortak ilkeleri güçlendirmiştir. Genişleyen iç pazar ve ekonomik işbirliği, refahı ve rekabeti arttırmış, genişleyen Birliğin küreselleşmenin sorunlarıyla daha iyi başa çıkmasını sağlamıştır. Genişleme ayrıca AB’nin dünyadaki ağırlığını arttırmış ve onu daha güçlü bir uluslararası ortak haline getirmiştir.”

Beşinci genişleme ile katılan 12 yeni Üye Ülke AB hukuku ile iyi düzeyde uyum göstermektedirler. Bu, özenli reform çabalarıyla AB üyelerinin yekdiğerine örnek olması ve disiplininin birleşmesinin ortaya koyduğu değeri göstermektedir. Kapsamlı hazırlıklar sayesinde AB genişleme sonrasında sorunsuz çalışmaya devam etmiştir.

AB’nin her tarafındaki Üye Ülkeler artan ekonomik büyümeden fayda sağlamışlardır. Slovenya Ocak 2007’de Avro’ya geçmiştir; Kıbrıs ve Malta da 2008’de geçeceklerdir. İlgili ülkeler ve Komisyon’un dikkatli hazırlıkları ile artan ticaret ve yatırımlar yeni Üye Ülkeleri kademeli olarak AB yaşam standartlarına yaklaştırmaktadır. 1998-2006 yılları arasında 12 yeni Üye Ülkenin GSYİH’ları yıllık ortalama % 4,3 oranında büyürken, 15 eski Üye Ülkeninki % 2,2 büyümüştür³. Eski ve yeni üyeler arasındaki ticaret son 10 yılda kaydadeğer biçimde artmıştır. 2004 yılında üye olan 10 yeni Üye Ülke ile 15 eski Üye Ülke arasındaki ihracat ve ithalat 1995 ile 2006 yılları arasında dört kat artarken, bu dönemde aralarındaki ticaret iki kat artmıştır. Artan satın alma gücüne sahip 100 milyondan fazla tüketiciye sahip 12 dinamik ekonominin iç pazara katılması, Birliğin rekabet gücünü ve dünya ekonomisindeki ağırlığını arttırmaktadır. Katılımdan 10 ay sonra, Bulgaristan ve Romanya’da artan ekonomik büyüme görülmekte ve yatırımlarda artış sürmektedir. Romanya ve Bulgaristan’ın 2007 yılına ilişkin büyüme tahminleri AB’nin tahmini ortalama büyüme oranının çok üstündedir. Komisyon 2006 yılı sonunda her iki ülkedeki belirli eksiklikler nedeniyle koruma önlemleri almıştır. Komisyon Haziran ayında adalet ve içişleri alanındaki “İşbirliği ve Denetim Mekanizması” ve koruma önlemleri ile ilgili ilk raporlarını⁴ hazırlamıştır. Komisyon, bu alandaki ilerlemeyi gözden geçirecek ve 2008 başında bir rapor hazırlayacaktır.

Kıbrıs konusunda, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarının liderlerinin, BM çatısı altında kapsamlı çözüm bulunmasına yönelik müzakerelerin yeniden başlatılması için çabalarını artırmaları gerekmektedir. Komisyon, yeniden birleşmeyi kolaylaştıracak şekilde Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik kalkınmasını teşvik etmek için mali destek enstrümanını kullanmaktadır. Kıbrıs’ta kişi ve malların hareketine izin veren “Yeşil Hat Tüzüğü”nden artan biçimde yararlanılması her iki toplumun da çıkarlarına hizmet edecektir. Kıbrıs Türk toplumunun izolasyonunu daha da azaltmak için Komisyon tarafından önerilen, Kıbrıs’ın Kuzey bölümüyle doğrudan ticarete ilişkin tüzük, Konsey’de onay beklemektedir.

Mevcut genişleme gündeminde yer alan ülkelerde -Batı Balkanlar ve Türkiye-, AB’nin cazibesi, istikrara ve önemli siyasi ve ekonomik reformların teşvikine katkıda bulunmaktadır. Bununla beraber, bunlar hala bir dizi önemli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Görünebilir ve

² Ekim 2007 tarihli AB Konseyi yeni bir Antlaşma üzerinde mutabakata varmıştır.

³ Eurostat verilerine dayanmaktadır.

⁴ Üyeligi takiben Bulgaristan ve Romanya’nın ilerlemesine ve bağlı önlemlere ilişkin Raporlar COM(2007)377 ve COM(2007)378, 27 Haziran 2007

inandırıcı bir katılım beklentisinin korunarak, üye ülkelerde genişlemeye yönelik desteğin artırılması önem taşımaktadır.

Komisyon, genişleme sürecinin niteliğini daha da geliştirmeye devam edecektir. Genişleme politikası kapsamında, devlet kurumlarının inşası, iyi yönetim, idari ve adli reform, hukukun üstünlüğü, uzlaşma, Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY) ile işbirliği ve sivil toplumun gelişmesi gibi temel konulara daha fazla ağırlık verecektir. İnsanlar arasındaki temasların teşvik edilmesi gerekmekte olup, özellikle Batı Balkan ülkeleri vatandaşlarına yönelik vizelerin serbestleştirilmesi ile ilgili bir diyalogun başlatılmasının zamanı gelmiştir. Başta bölgedeki girişimlerin yerel olarak sahiplenilmesi olmak üzere, Batı Balkanlardaki bölgesel işbirliğinin geliştirilmesine devam edilmelidir.

AB, genişleme kapsamındaki bütün ülkelerdeki temel güçlüklerle cevaben katılım öncesi araçlardan tam olarak yararlanmaya devam edecektir. Başta ortaklık anlaşmalarında yeralanlar olmak üzere, taahhütlere riayet sicili, AB'ye katılım yol haritasındaki bir aşamadan diğerine geçiş açısından özel önem taşımaktadır ve titizlikle izlenmektedir. Komisyon, bu belgede AB mevzuatı ve politikaları konusundaki bilincin artırılması ve genişleme sürecinde bundan sonra atılacak adımlara hazırlanılması amacıyla bir dizi tedbir ortaya koymaktadır.

Komisyon, genişleme sürecinin mevcut zorlukları karşısında katılım öncesi politika araçlarında ayarlamalar yapmaktadır. Ocak 2007'den bu yana, katılım öncesi yardım aracı (IPA) olarak adlandırılan yeni bir mali araç kullanmaktadır. IPA yardımının programlanmasında, reform önceliklerine yönelik daha derin bir odaklanma her ortağın geçiş sürecindeki aşamasını yansıtacaktır. Komisyon, önceliklerin belirlenmesinde temel referanslar işlevi görmek üzere Katılım ve Avrupa Ortaklıklarının gözden geçirilmesini önermektedir. Ayrıca, IPA için 2009-2011 dönemini kapsayan çok yıllık gözden geçirilmiş endikatif mali çerçeve önermektedir. Sivil toplumun, kapasite oluşturulması ve değişim projeleriyle daha da geliştirilmesine yönelik bir imkan yaratacaktır. Devlet kurumlarının geliştirilmesi , iyi yönetim, kurumsal reform ve idari kapasiteyi destekleyen programlara daha fazla ağırlık verecektir.

Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Avrupa Yeniden İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile diğer Uluslararası Mali Kurumlarla (IFI) daha yoğun bir işbirliği yoluyla özel sektör gelişmesi ve altyapı yatırımlarına yönelik kredi desteğinde azami hareket serbestisi sağlanmasına çalışılacaktır. Komisyon, faaliyet alanları doğrultusunda diğer donörlerle daha yakın eşgüdümü sağlayacak ve bu belgede belirlenen öncelik alanlarında daha aktif olmaları hususunda bunları teşvik edecektir. Sorumlulukların Avrupa Yeniden İmar Ajansı'ndan Komisyon'a bağlı delegasyon ve ofislere transferini takiben, uygulamalar da kolaylaştırılacaktır.

Üye ülkeler kamuoylarına, genişlemenin kendi çıkarlarına hizmet edeceği mesajını vermekte öncü olacaktır. Komisyon, genişleme konularında verilere dayalı daha iyi bir bilgi akışının teşviki suretiyle kendi rolünü oynamaya devam edecektir. Bu belge AB'nin mevcut stratejisine dayalı olarak AB'ne entegrasyon yolunda karşılaşılan temel güçlükleri analiz etmektedir. Geçmiş genişlemelerden edinilen tecrübeleri de dikkate alarak, genişleme politikasının yeniden düzenlenmesi ve acil ilerleme ihtiyacı olan alanlara daha fazla odaklanılmasını güvence altına almaya yönelik bir yaklaşım ortaya koymaktadır.

2. GENİŞLEME ÜLKELERİNDE MEVCUT GÜÇLÜKLER

Batı Balkan ülkeleri ve Türkiye'ye gerekli koşulları sağladıkları takdirde AB üyeliği perspektifi verilmiştir. Bu ülkelerdeki mevcut hazırlıklar göz önüne alındığında katılımları orta ve uzun vadede gerçekleşebilecektir. Çalışmalar şu anda genişleme sürecindeki ülkelerin temel yönetim ve iktisadi konular ile AB mevzuatı ve politikaları konularında kapsamlı hazırlıklar yapmaları yönünde odaklanmıştır.

2.1. Batı Balkanlar

İstikrar ve Ortaklık Süreci ve nihayetinde üyelik perspektifi vasıtasıyla AB'nin Batı Balkan ülkelerine yapmış olduğu taahhütler son yıllarda bölge ülkelerinde önemli gelişmeler yaşanmasına katkıda bulunmuştur.

İstikrar sağlanmış ve 1990'lardaki savaşlar sonrasında yeniden yapılanma neredeyse tamamlanmıştır. Bölgede demokratik yollardan seçilmiş hükümetler işbaşındadır. Ekonomik büyüme hız almış, makro-ekonomik istikrar gelişmiş ve yaşam standartları yükselmiştir. Hukukun üstünlüğünü güçlendirmek ve ekonomik ve sosyal kurumların modernizasyonu için önemli reformlar gerçekleştirilmektedir. Ticaret, enerji, ulaşım ve çevre alanlarını da içeren bölgesel işbirliği gelişmektedir. Batı Balkan ülkeleri bölgesel girişimleri artan bir şekilde sahiplenmektedir.

Farklı hızlarda olsa da, bütün Batı Balkan ülkeleri AB'ye doğru yol almaktadır. Hırvatistan, AB ile katılım müzakerelerini yürütmektedir. Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti, adaylık statüsü kazanmıştır. AB bölge ülkeleri ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarını tamamlama sürecindedir ve AB ile ekonomik bütünleşme oldukça ilerlemiştir. Batı Balkan ülkeleri AB ile vize kolaylaştırma ve yeniden kabul anlaşmaları imzalamışlardır.

Artık bu gelişmelerin pekiştirilmesine ve geri dönülemez bir nitelik kazanmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca temel güçlüklerin üstesinden gelinmesi de önem taşımaktadır. Bazı ülkelerde genel olarak reform süreci yavaşlamıştır. Birçok Batı Balkan ülkesinde devlet kurumlarının güçlendirilmesi süreci ile iyi yönetim öncelikli kaygılar olmaya devam etmektedir. Kosova'daki⁵ durum ciddi bir uluslararası mevcudiyeti gerekli kılmaktadır. Kosova'nın halihazır statüsünün muhafaza edilmesi mümkün değildir. Bu durum hiç gecikmeden Kosova'nın siyasal ve ekonomik gelişiminin ve bölgesel istikrarın sağlanmasına imkan sağlayacak şekilde çözümlenmelidir. Bosna-Hersek'te kilit konumlardaki siyasi liderlerin milliyetçi söylemleri Dayton/Paris Barış Anlaşmaları ile kurulan düzeni tehdit etmekte ve reformları yavaşlatmaktadır. İhtiyaç duyulan polis ve anayasal çerçeve reformlarında ilerleme kaydedilememiştir. Bosna-Hersek halen büyük bir uluslararası mevcudiyeti gerektiren kendi yönetişimini bütünüyle sahiplenmeye henüz hazır değildir. Bazı başka ülkelerde anayasal çerçeve ya henüz tamamlanmamıştır ya da tam olarak uygulanmamaktadır.

Batı Balkan ülkelerinde, etnik meseleler konusunda da olmak üzere, daha geniş tolerans ve daha fazla diyaloga ihtiyaç vardır. Kosova'da Arnavutlar ve Sırlar arasında ilişkilerdeki gerginlik devam etmektedir. Ayrıca Kosovalı Sırlar genel olarak kurumlar ve yönetime katılmamaktadırlar. Bosna-Hersek'in devlet kurumlarının çalışmaları etnik sorunlardan etkilenmeye devam etmektedir. Sırbistan'da Parlamento seçimlerindeki demokratik güçlerin başarısına ve reform eğilimli bir partinin hükümeti oluşturmaya rağmen, aşırı partiler ve

⁵ 1244 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı uyarınca

ulusalcı söylem güçlüdür ve genel siyasal ortamı olumsuz etkilemektedir. Demokratik kesimler güçsüzdür. Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyetinde siyasal aktörler arasında yaygın gerilim ve yetersiz işbirliği, kurumların normal işlerliğini etkilemiş ve reformları yavaşlatmıştır. Hükümet ile bir muhalefet partisi arasında anayasal bir mesele hakkında yaşanan ihtilaf bu muhalefet partisinin Parlamentoyu boykot etmesine neden olmuştur. Arnavutluk'taki büyük çatışma içeren siyasal ortam ve Karadağ'da Anayasanın kabulü için geçen uzun süreç bölgede modern demokrasinin kuruluşu yolunda diğer çetin sınavlara işaret etmektedir. Hırvatistan, azınlıklara hoşgörüyü teşvik etmek için daha fazla çaba harcamalıdır.

İstikrar ve Ortaklık süreci için anahtar koşul olan Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY) ile işbirliği hususunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Hırvatistan ve Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti Mahkeme ile tam işbirliği içindedirler. Karadağ'ın Mahkeme ile işbirliği tatmin edicidir. Sırbistan ile bu konuda sağlanan ilerleme, İstikrar ve Ortaklık Anlaşması (SAA) müzakerelerinin teknik kısmının tamamlanmasına ve yeniden başlamasına imkan vermiştir. Bosna-Hersek de ICTY ile işbirliği konusunda ilerleme kaydetmiştir. Ancak Sırbistan ve Bosna-Hersek, henüz tutuklanmamış olan diğer sanıkların tutuklanmasına yönelik olarak tam işbirliğine gitmelidir. Kosova, ICTY ile işbirliği konusunda biraz ilerleme kaydetmiştir ancak tanıkların tehdit altında bulunmaları kaygı sebebi olmaya devam etmektedir.

Mültecilerin geri dönmesi konusunda sınırlı gelişme sağlanabilmiştir. Birçok mülteci ve yerlerinden edilmiş kişi oldukça zor koşullarda yaşamaktadırlar. Azınlık gruplarının kamu kurumlarında temsilinin iyileştirilmesi konusunda bazı gelişmeler yaşanmıştır. Buna rağmen çingeneler bölgedeki en zayıf azınlık olmaya devam etmektedir. Bütün ülkeler azınlıklara karşı hoşgörü ruhunu teşvik etmeli ve ayrımcılık, düşmanca muamele ve şiddete maruz kalabilecek şahıslar için gerekli tedbirleri almalıdır. Bu, uzlaşma ve kalıcı istikrarın sağlanması için zorunludur.

Özellikle yargı reformuyla hukukun üstünlüğünün sağlanması, yolsuzluk ve örgütlü suçla mücadele öncelik taşımaktadır. Ülkelerin çoğunluğu adli yapılanma ve adalet sisteminin performansını artırmaya yönelik adımlar atmaktadır. Örgütlü suçla mücadele için sarfedilen çabaların yoğunlaştırılması sürmekte ve bunların ilk sonuçları alınmaktadır. Mevzuat ve kurumlar yolsuzluğa karşı mücadele için geliştirilmekte; birçok ülkede soruşturmalar sürmekte, kovuşturmalar açılmaktadır. Ancak, adli sistemin halen bölge genelinde önemli ölçüde gelişmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yargı sisteminin bağımsızlığını, etkinliğini ve hesap verebilirliğini sağlamak için büyük çaplı reformların süreklilik arzedecek bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yolsuzluk yaygın ve toplumun içine işlemiş bir biçimde varlığını sürdürmektedir. Bütün Batı Balkan ülkelerinde, bu soruna yönelik alınan önemler sorunun büyüklüğüyle orantılı değildir. Yolsuzluğun kökünü kazımak ve büyük çaptaki olaylar da dahil olmak üzere, suçlular hakkında kovuşturmalar açılması için güçlü bir siyasi irade gerekmektedir. Örgütlü suç ciddi bir endişe olarak varlığını sürdürmektedir. Suç ağları birçok sosyo-ekonomik sektör ile siyasete girmişlerdir. Bunlar, kamu ihalelerinin, yatırım planlarının ve özelleştirmelerin çoğu zaman yeterli şeffaflığa sahip olmamalarından yararlanmaktadırlar. Bölge, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı açısından kaynak ve geçiş bölgesidir. Bu konuya ilişkin ciddi ve kesintisiz çabaların yürütülmesi gereklidir.

Avrupa Birliği Konseyi tarafından 1995 yılında Madrid'te beyan edildiği üzere, üyelik gerekliliklerini yerine getirmeye ilişkin Kopenhag üyelik kriterlerinin karşılanması için idari kapasite hayati önem taşıyan bir husustur. Bölge genelinde kamu idaresi reformu çerçeve stratejiler ve mevzuat geliştirilmesi gibi bazı olumlu sonuçlarla sürdürülmektedir. Hırvatistan

İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın uygulanması açısından kaydadeğer bir idari kapasiteye sahip olduğunu göstermiştir. Sırbistan'ın da İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasının uygulanması konusunda kaydadeğer idari kapasitesi bulunmaktadır. Şimdi bu kapasiteyi geliştirmeleri ve AB mevzuatı ve politikalarıyla uyumlu hale getirmek için modernleştirmeleri gerekmektedir. İdari kapasite diğer yerlerde zayıf kalmakta, reformların uygulanmasını ve AB uyumlaştırmasını etkilemektedir; bu bağlamda ilave çabalar gerekmektedir. Merkezi ve yerel düzeyde etkin, istikrarlı ve hesap verebilir bir kamu görevinin her ülkede sağlanması açısından daha güçlü bir taahhüt gerekmektedir. Çeşitli ülkelerde, devlet memurlarının işe alınması, terfisi ve işten çıkarılmaları tarafsız ve şeffaf kriterlere dayanmamaktadır. Kamu hizmetinde etik standartların güçlendirilmesi gerekmektedir. Polis ve güvenlik güçlerine ilişkin reformlar Bosna-Hersek ve diğer ülkelerde uygulanmayı beklemektedir.

Sivil toplum, Avrupa kamu yaşamının önemli bir unsurudur. Batı Balkan ülkeleri, sivil toplum açısından daha olumlu bir ortam yaratacak mevzuat ve stratejileri benimsemek için çaba sarf etmişlerdir. Daha katılımcı bir demokrasi oluşturmak yönünde bazı ilk adımlar atılmıştır. Ancak bölgede sivil toplum halen zayıftır. Savaşlar ve etnik çatışmalar bölgedeki sosyal dokuya büyük zarar vermiştir. Yerel sivil toplum örgütlerinin mevcut duruma uyum sağlamaları için eğitim görmeleri gereklidir. Dernek kurma özgürlüğünün derinleştirilmesi, sivil toplum örgütlerinin geliştirilmesi için düzenleyici çerçevelere ve devlet teşvikine ihtiyaç duyulmaktadır.

Genel olarak, ekonomik büyüme bölgede göreceli olarak yüksek kalmış ve ortalama ücretler artmıştır. Enflasyon oranları mütevazı düzeyde ve istikrarlı bir yapıdadır. İhtiyatlı bütçe ve para politikaları bölgedeki çoğu ülkede uygulanmaktadır. Mali sistemler daha da gelişmiştir. Kamu finans yönetim sistemleri ilerlemiştir. İş ortamının iyileştirilmesi için adımlar atılmaktadır. Bütün Batı Balkan ülkeleri ekonomilerini yeniden yapılandırmakta ve daha açık hale getirmektedir. AB ile ekonomik bütünleşme derecesi zaten yüksek olup, gelişmeye devam etmektedir. İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları ile yeni Merkezi Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA), 1990'larda Merkezi ve Doğu Avrupa'da olduğu gibi, Balkanlarda ticaret ve yatırımı artırmaya yönelik bir çerçeve yaratmaktadır. Birçok ülkenin, fiziki altyapısını geliştirmek ve sosyal güvenlik sistemini modernleştirmek yönünde iddialı planları bulunmaktadır.

Rekabetçi yapının geliştirilmesi, yüksek işsizlik oranlarının düşürülmesi, insani gelişimin ve altyapıların güçlendirilmesi bütün bölge genelindeki ana zorluklardır. Ciddi bütçe riskleri mevcut olup, dış dengesizlikler bazı ülkelerde oldukça fazladır. İstihdam yaratmadaki gelişmeler yetersiz olup, bazı bölge ülkelerindeki işsizlik oranları %35'in üstünde seyretmektedir. Ayrıca, mevcut ve ihtiyaç duyulan iş gücü özellikleri arasındaki fark giderek artmaktadır. İş gücü piyasaları, esneklik ile işçi ve işveren güvenliği arasında uyumlu bir bileşim tesis edememekte, kayıtlı şirketlerde ücretlerden alınan vergiler nispeten yüksek bir oranda seyretmektedir. Kırsal ekonomilerin daha fazla çeşitlendirilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Bütçe konsolidasyonu ve işletmelerin yeniden yapılandırılması alanlarında daha fazla çaba gösterilmelidir. Ülkelerin özelleştirme planlarının uygulanması gerekmektedir. Yatırımlar ve KOBİ büyümelerinin, finansmana erişimlerinin geliştirilmesi dahil olmak üzere, canlandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Hükümetlerin iş ortamını daha da geliştirmeleri ve istihdamın artmasına yönelik adımlar atmaları gerekmektedir. Bürokrasinin azaltılması, hukukun üstünlüğünün kuvvetlendirilmesi, güvenilir arazi kayıt sisteminin sağlanması ve şeffaf özelleştirme prosedürlerinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı ülkelerde, düzgün işleyen bir piyasa ekonomisinin sağlanması için gerekli yasal çerçevenin tamamlanmasına ve uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Vergi rejimlerinin

basitleştirilmesi gereklidir. Bu ekonomik faaliyetleri canlandıracak ve ekonomideki yüksek düzeydeki kayıt dışılığı azaltacaktır. Ayrıca, finansmana erişim ve e-teknoloji kullanımının kolaylaştırılmasına dönük önlemler alınması gerekmektedir.

Türkiye

Aralık 1999 Zirvesinde Türkiye'ye adaylık statüsü verildiğinden bu yana, ülke önemli değişimler gerçekleştirmiştir. Avrupa perspektifi Türkiye'de siyasi ve yasal sistem ile aynı zamanda ekonomide gerçekleştirilen reformların ana teşvik edici ögesi olmuştur. Ölüm cezası kaldırılmış, Milli Güvenlik Kurulunun işlev ve oluşumu ordunun sivil denetimini arttırmak üzere değiştirilmiş ve bir dizi anayasal değişiklikle demokratik özgürlükler geliştirilmiştir. Kadın ve çocuk hakları gibi alanlarda ve işkence ile mücadelede ilerleme kaydedilmiş ve rapor edilen işkence ve kötü muamele vakalarında genel bir düşüş sağlanmıştır.

Ekonomik alanda, 2001 yılındaki ciddi mali krizden sonra, ekonominin uzun vadeli sürdürülebilirliğini garanti altına almak üzere oluşturulan güçlü makroekonomik politikalar ve yapısal reformlar ekonominin hızlı bir şekilde iyileşmesini sağlamış ve yatırım ortamını iyileştirmiştir. Bu, 2006 yılında GSMH'nin %6.1'e varan yüksek büyüme oranına yol açmıştır. 2001'den bu yana enflasyon düşmüş ve Türk Lirası gücünü korumuştur. Ancak, Türkiye'nin kalkınması halen önemli bir ölçüde uluslararası mali eğilimlerden etkilenmektedir. 1995 yılında Gümrük Birliği'nin kurulmasından bu yana, Avrupa Birliği ile yapılan ticaretin değeri mevcut fiyatlarla üçe katlanmıştır. Bu Türk ihracat endüstrisinin iyi performansı ile birlikte AB ürün ve hizmetlerine yönelik güçlü bir talebi yansıtmaktadır. Ayrıca, doğrudan yabancı yatırımların değeri 16 milyar Avro ile yeni bir rekor seviyesine ulaşarak, Türk GSMH'nin %4,9'una tekabül eder hale gelmiş ve bunların çoğu Avrupa Birliği'nden kaynaklanmıştır.

Bu reformlar ve AB'nin Türkiye ile olan ilişkisinin stratejik önemi Ekim 2005'te katılım müzakerelerinin başlamasına yolaçmıştır. Bu sürecin ana ilkesi müzakerelerin hızının Türkiye'deki reformların hızına bağlı olduğu hususudur.

2005 yılından bu yana reformların uygulanması düzensiz olmuş ve yavaşlamıştır. Geçtiğimiz yıl, Türkiye Cumhurbaşkanının seçimi ile ilgili olarak anayasal bir kriz yaşamış ve bu da erken genel seçimlere yol açmıştır. Ordu kamuoyuna yetki alanlarının dışına çıkan açıklamalarda bulunmuştur. Ancak, seçimlerden önce geleneksel olarak hassas olan bazı konularda açık tartışmalar yaşanmış ve canlı sivil toplum, demokrasi ve laik devlete olan bağlılığını göstermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri hukukun üstünlüğü ve demokratik standartlara tam saygı çerçevesinde, vatandaşların yüksek katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Yeni Parlamento ülkenin siyasi çeşitliliğini temsil etmektedir. Cumhurbaşkanı anayasal kurallara uygun şekilde seçilmiş ve sivil-asker ilişkilerinde demokrasi kazanmıştır. Hükümet yeni bir anayasa üzerinde çalışmalara başlamıştır.

Türkiye'nin siyasi reformlar konusundaki ivmeyi yenilemesi gerekmektedir. İfade özgürlüğü ve gayrimüslim cemaatlerin hakları gibi konularda önemli derecede ilave çabalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle yolsuzlukla mücadele, yargı reformu, sendikal haklar ve kadın ve çocuk hakları alanlarında daha fazla ilerleme kaydedilmesine ihtiyaç duyulmakta ve kamu idaresinin hesap verebilirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin Güneydoğu'da, çoğunluğu Kürt olan nüfusun tüm hak ve özgürlüklerden yararlanmasına ilişkin koşulları yaratması gerekmektedir. Komisyon güvenlik güçlerinin sivil denetimi de dahil siyasi reform sürecini yakından izlemeye devam edecektir.

Çok sayıda zaiyata yol açan bir dizi PKK silahlı saldırısına cevaben, Parlamento Hükümete Ekim 2007’de Irak’ın kuzeyine askeri müdahalede bulunulmasını onaylayan bir yetki vermiştir. AB Dönem Başkanlığı 22 Ekim’de Birliğin Türkiye’deki PKK terör şiddetini bütünüyle kınadığını yinelemiştir. İlave olarak, özellikle bölgedeki ana aktörler ile uluslararası toplumun, Türkiye’nin, hukukun üstünlüğüne saygı, uluslararası ve bölgesel barış ve istikrarın korunması ve orantısız askeri eylemde bulunulmasından kaçınılması çerçevesinde kendi halkını koruma ve terörle mücadeledeki çabalarını desteklemeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Makroekonomik istikrar açısından arta kalan risklerin üstesinden gelmek için ilave yapısal ekonomik reformlara ve mali konsolidasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Yapısal zafiyetler iş gücü piyasasının katılığı, iş gücünün becerilerinin kalitesi, özellikle kadınlar için düşük istihdam oranları, geniş bir kayıt dışı sektör, sosyal güvenlik sisteminde ve enerji sektöründe reform hususu temel güçlüklerdir. Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi sınırlıdır. Çingenelerin sorunlarının giderilmesi gerekmektedir. Türkiye halen Güneydoğu’da ekonomik ve sosyal kalkınma için kapsamlı bir yaklaşım geliştirmelidir.

İyi komşuluk ilişkileri kilit önemdedir. Türkiye’nin Ortaklık Anlaşmasını tüm Üye Ülkelere teşmil eden Ek Protokol’ü tam ve ayrımcılık yapmadan uygulaması beklenmektedir.

3. MEVCUT GÜNDEM IŞIĞINDA GENİŞLEME STRATEJİSİ

3.1. Yenilenmiş Genişleme Oydaşması

AB’nin genişleme süreci, barış ve istikrara, reformlara ve Avrupa değerlerinin teşvikine katkıda bulunmaktadır. Koşulluluk ilkesinin reformları tetiklemedeki etkinliği, Birliğe katılıma ilişkin inandırıcı bir perspektifin muhafaza edilmesine bağlıdır. Bunun, özellikle ilgili ülke halkları tarafından daha fazla görülür olması gerekmektedir. Üyelik perspektifi, buhran yönetimi, devlet zafiyetinin aşılması ve demokrasinin karşısındaki güçlüklerin üstesinden gelinmesi bakımından eskiye nazaran bugün daha da önem kazanmıştır.

Titiz koşulluluk, genişlemenin bütün aşamalarında, aday ve potansiyel aday devletlerdeki reformların pekiştirilmesine ve gelecekte AB üyesi olacak devletlerin katılım yükümlülüklerine hazırlanmasına katkıda bulunmaktadır. Her ülkenin AB’ne katılımına ilişkin ilerlemesi Kopenhag Kriterleri ile uyum sağlama konusunda gösterdiği bireysel çabalara ve Batı Balkanlar için İstikrar ve Ortaklık süreci koşuluna bağlıdır.

Katılım sürecinin kilit aşamalarında, AB’nin hazım kapasitesine büyük özen gösterilmektedir. 2006 Aralık ayındaki Avrupa Birliği Konseyi’nde kararlaştırıldığı üzere, genişleme sürecinin niteliğinin iyileştirilmesi, aday ve potansiyel aday devletlerin AB üyeliği yönünde ilerlemelerinin, temel gereksinimleri karşılama yolundaki başarılarına bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu süreçte, fasılların açılışına ve kapanışına getirilen performans kriterleri, AB’nin genişleme sürecinin kilit aşamalarındaki temel politikaları ile ilgili yürütülen etki çalışmaları ve siyasi reformla bağlantılar giderek daha fazla önem kazanmıştır.

3.2. Ana Konulara Odaklanması

Yukarıda bahsekonu güçlükler, devlet kurumlarının geliştirilmesi, yönetim ve sosyo-ekonomik reform konularına ilişkin kilit reform önceliklerine daha yoğun bir şekilde

odaklanılmasını gerektirmektedir. Komisyon şimdi, sözkonusu öncelikleri yansıtan, gözden geçirilmiş Katılım Ortaklıkları ve Avrupa Ortaklıkları önermektedir. Ortaklıklar, Avrupa seyrinde devletlere rehberlik yapmakta ve katılım öncesi mali yardıma ilişkin öncelikleri belirlemektedir. Sözkonusu ortaklıklar, erken bir aşamadan itibaren, kurumsal gelişim, adli ve idari reform ile organize suç ve yolsuzluğun önlenmesi dahil olmak üzere temel yönetim konularına daha yüksek öncelik tanımaktadır. Özellikle siyasi ve ekonomik diyaloglar çerçevesinde olmak üzere, bu çetin konular daha güçlü bir şekilde vurgulanacaktır. Sınıraşan suçlarla mücadelede, Batı Balkan ülkeleri, AB kurumları ile ajansları ve üye devletler arasında daha fazla işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. AB mevzuat ve politikalarının uygulanmasına ilişkin konular, ülkelerin kapasitelerine göre ve temel reformların gerçekleştirilmesinde kaydedilen gelişmeye dayalı olarak sıralanmalıdır.

2006 yılından bu yana, katılım öncesi bütçe denetim mekanizması potansiyel aday ülkeler için de işlemektedir. Bu çerçevede, bütün aday ve potansiyel aday ülkeleri ekonomik reformlarında desteklemeyi sürdürecektir.

Bölgesel işbirliği ve iyi komşuluk ilişkileri, Avrupa bütünleşmesi için kilit önem taşımaktadır. Bu alanlarda ilerleme kaydedilmesi güvenilirliği güçlendirecek ve bölgesel istikrar, daha iyi sınırötesi bağlar ve iyileştirilmiş altyapı aracılığıyla somut faydalar sağlayacaktır. Bunlar ayrıca, hızlı gelişme ve yabancı doğrudan yatırımın artırılması bağlamında ekonomik yararlar da getirecektir.

Karşılıklı bilgi ve anlayış, sivil toplumun ve AB üyesi devletlerin vatandaşları ile genişleme devletlerinin vatandaşları arasındaki diyalogun daha fazla gelişmesini gerektirmektedir. Komisyon, 2005 yılından bu yana, Batı Balkan devletleri ile bu devletler arasındaki diyaloga ilişkin projelere maddi destekte bulunmuştur. Aynı husus Türkiye ile gerçekleştirilen diyalog projeleri için de sözkonusudur. Sivil toplumun desteklenmesi, karşılıklı anlayış ve toplumda demokrasinin temellerinin güçlendirilmesi için kilit önem taşımaktadır. Komisyon bu halde, Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) vasıtasıyla sivil toplumun gelişimini ve diyalogu teşvik edici ek önlemler alacaktır.

3.3. Katılım Müzakerelerinin İlerletilmesi

Üye devletlerin oybirliğiyle, bir dizi geniş çaplı siyasi ve hukuki reformu takiben, 2005 Ekim ayında Hırvatistan ve Türkiye'yle katılım müzakereleri açılmıştır. Müzakere süreci bu ülkeleri AB'ye daha da yaklaştırmakta ve stratejik çıkarlarına hizmet etmektedir. Konsey'in kabul ettiği titiz çerçeveler temelinde yürütülmekte olan müzakereler, siyasi ve ekonomik reformlar ile AB müktesebatının uyarlanması ve uygulanmasında kaydedilen gelişmeyle birlikte ilerlemektedir.

2006 Aralık ayındaki Avrupa Birliği Konseyi katılım sürecinin işleyişi ve niteliği konusunda çeşitli kararlar almıştır. Sözkonusu Avrupa Birliği Konseyi kararlarının uygulanması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Komisyon, fasılların açılış ve kapanış kriterlerinin belirlenmesi için, uygulamada kaydedilen ilerlemeler ışığında performans ölçütlerinin önerilmesi imkanını geniş bir şekilde kullanmıştır. Müzakerelerde kilit fasıllar gündeme geldikçe ilk etki çalışmalarını yayınlanmaya başlamıştır. Komisyon Sonbahar'da, Hırvatistan'ın gelecekte AB'nin karayolu kabotaj sektörüne katılımı konusunda bir etki çalışması yayınlayacaktır. Gelecek yıl, müzakerelerdeki ilerlemeyle bağlantılı olarak, Hırvatistan bağlamında işçilerin serbest dolaşımı ve Türkiye bağlamında enerji arzı konularını kapsayan etki çalışmaları sunulacaktır. Birlik, sonuçları müzakere sürecine yansıtılan yoğun siyasi ve ekonomik

diyaloglar yürütmektedir. Bu çerçevede, aday ve üye devletler arasındaki ikili sorunların çözümüne ve iyi komşuluk ilişkilerinin tesisine özel önem atfedilmektedir. Yargı ve temel haklara ilişkin konular, özel bir müzakere faslında ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Birliğin üzerine kurulu olduğu, hürriyet, demokrasi, insan haklarına saygı, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin ciddi ve sürekli ihlali durumunda müzakerelerin askıya alınabileceği akılda tutulmalıdır.

Hırvatistan'ın adaylık yolunda ilerlemesiyle, Batı Balkan ülkelerine, gerekli koşulları yerine getirmeleriyle bağlantılı olarak kendi üyelik perspektifleri ile ilgili güçlü bir mesaj verilmektedir. Hırvatistan'ın katılım süreci ikili ve bölgesel sorunların ele alınmasına katkıda bulunmakta ve uzlaşmayı güçlendirmektedir. Bu ayrıca, Üye Devletlerin sınırı olan bir bölgede, AB'nin uyuşmazlıkların önlenmesi ve güvenlik alanlarındaki stratejik çıkarlarına hizmet etmektedir.

Belirli AB politika fasıllarında katılım müzakerelerinde geline aşamada uyumlaştırmayla ilgili teknik konuların ele alınmasını gerekmektedir. Komisyon Hırvatistan'la ilgili tüm tarama raporlarını Konseye sunmuştur. Şimdi dikkatler ilgili fasılların açılması için Hırvatistan'ın gereken kriterleri yerine getirmesi üzerine toplanmıştır. Kriterler yerine getirildiği takdirde, gelecek sene Hırvatistan'la katılım müzakerelerinde önemli ilerleme sağlanması mümkündür. Hırvatistan'ın halihazırda yargı ve idari reformları, azınlık hakları, mültecilerin geri dönüşü ve ağır sanayilerin yeniden yapılandırılması alanlarında daha fazla ilerleme göstermesi gerekmektedir.

Türkiye'nin reform sürecine süren bağlılığı AB'nin kendi güvenliği ve istikrarı için büyük stratejik önemdedir. Türkiye Batı ile İslam dünyası arasında benzersiz bir kesişim noktasıdır. Bu BM himayesinde diyalogun geliştirilmesi için Medeniyetler İttifakı girişimi ile ortaya konulmaktadır. Türkiye'nin kapsamlı demokratik dönüşümü üzerine kurulu AB'ne katılım süreci Ortadoğu'da ve geniş İslam coğrafyasında ilgiyle izlenmektedir. Türkiye aynı zamanda Ortadoğu Barış Sürecinin yanısıra, nükleer sorunla ilgili olarak İran'la diyalogu desteklemektedir. Önemli güvenlik gücüne sahip olarak, Batı Balkanlar'dan Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Darfur ve Afganistan'a kadar bu gücünü birçok AB ve NATO harekatına tahsis etmiştir. Türkiye'nin, AB ile dünyanın en büyük petrol ve doğal gaz kaynakları arasında ana enerji hattı olma potansiyeli vardır ve bundan dolayı da Avrupa'nın enerji arzının güvenliğinde kilit bir aktör konumundadır. AB politikalarına uyumu, göç kontrolü ve çevre gibi alanlarda özel yararlar sağlayacaktır. Türkiye istikrarlı bir şekilde sürekli yüksek ekonomik büyüme göstermekte ve AB'nin önde gelen ticaret ve yatırım ortakları arasında yer almaktadır.

Bu stratejik değerlendirmeler AB ile Türkiye arasındaki ilişkinin başlangıcı olan 1959 yılından beri mevcuttur. Türkiye'nin AB üyelik perspektifi Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Ortaklık Antlaşması imzaladığı 1963 yılına kadar gitmektedir. Bu antlaşma hem önsözünde hem de 28. maddesinde katılımı öngörmektedir. Bu, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin ilk kuruluş dönemlerinden beri mevcut olan önemli stratejik rolünü yansıtmaktadır. Türkiye halen, 1995'de kararlaştırıldığı üzere, AB'nin Gümrük Birliği tesis ettiği yegane ülkedir. 1999 yılında aday ülke statüsünü almıştır. Müzakerelerin ortak amacı Ekim 2005 Zirvesinde bütün Üye Ülkeler tarafından da kabul edildiği üzere katılımdır. Türkiye ile müzakereler sonucu önceden garanti edilemeyen açık uçlu bir süreçtir. Müzakerelerdeki ilerleme, reformları uygulamadaki ilerleme ve AB mevzuat ve politikalarına uyumla başa baş gitmektedir.

AB'nin taahhütlerine sadık kalması ve müzakere sürecini rayında tutarak, Ekim 2005 tarihindeki Müzakere Çerçeve Belgesi ve 11 Aralık 2006 tarihindeki Konsey kararıyla uyumlu olarak, teknik şartları karşılanan fasılları müzakereye açması zorunludur. Tarama süreci son safhasına ulaşmıştır ve Komisyon raporların çoğunu bu yılın sonu itibarıyla Konseye sunmuş olacaktır. Türkiye'nin çoğu fasıl için Konsey tarafından belirlenen açılış kriterlerini yerine getirmek üzere gerekli çabayı göstermesi gerekmektedir. Türkiye'nin siyasi reform sürecinde yeniden göstereceği ivmenin katılım müzakerelerinin hızı üzerinde doğrudan etkisi olacaktır. Açılış kriterleri karşılandığı takdirde, Türkiye ile müzakerelerde gelecek yıl ilerleme sağlanması mümkündür.

İyi komşuluk ilişkileri kilit olmaya devam etmektedir. AB'nin 21 Eylül 2005 Açıklaması ve 11 Aralık 2006 tarihli Konsey sonuçları doğrultusunda Türkiye'nin Ankara Antlaşmasına Ek Protokolün ayrımcılık yapılmadan tam olarak uygulanması konusundaki yükümlülüğünü yerine getirmesi ve Kıbrıs Cumhuriyeti bağlamındaki ulaştırma yöntemlerine getirilen kısıtlamalar dahil malların serbest dolaşımı önündeki tüm engelleri kaldırması gerekmektedir. Türkiye'nin aynı zamanda Kıbrıs Cumhuriyeti ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi için ilerleme kaydetmesi beklenmektedir.

3.4 Batı Balkanların Avrupa perspektifinin güçlendirilmesi ve bölgesel işbirliğinin geliştirilmesi

Tüm Batı Balkan ülkeleri AB'ye muhtemel üyelik perspektifine sahiptirler. Batı Balkanların geleceği AB'nin içindedir. İstikrar ve Ortaklık Süreci ile 2003 Selanik gündemi, AB'nin bu bölgeye yönelik politikasının çerçevesini oluşturmaya devam etmektedir. Bölgesel işbirliği Batı Balkan ülkelerinin vatandaşlarına somut yararlar getirmekte, reform ve uzlaşmayı geliştirmektedir.

AB, Batı Balkan ülkelerinin AB yolunda ilerlemeleri için gerekli koşulları yerine getirmeleri hususunu sıkı bir şekilde uygulamaya devam edecektir. Ticaretle ilgili hükümler dahil olmak üzere özellikle İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarından doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesinde tatminkar bir ilerleme sicili, nihai üyelik yolunda zaruri bir unsurdur. Güçlü kurumlar İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasının hükümlerinin yerine getirilmesi ve çeşitli ortak kurumların faaliyetlerini sorunsuz sürdürmesi için gereklidir.

Tüm Batı Balkan ülkeleri 2005 yılında ortaya konulan yol haritasına uygun ilerleme kaydettikçe, Komisyon bu ülkeleri Avrupa yolunda desteklemeye devam edecektir. Komisyon, Kosova'nın istikrarına ve AB perspektifine öncelik verecektir.

Zagreb'de Mayıs 2007'de gerçekleştirilen Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci (SEEC) Zirvesi, bölgesel işbirliği sürecinin bölge ülkelerince sahiplenilmesi yönünde hareket edilmesini başlatmıştır. İstikrar Paketi görevini büyük ölçüde tamamlamış olup, yerini Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Sürecine bağlı bir Bölgesel İşbirliği Konseyi (RCC) alacaktır. Bölgesel İşbirliği Konseyi'ne bir Genel Sekreter atanmış ve Sekreteranın Saraybosna'da konuşlanması kararlaştırılmıştır. Bulgar Dönem Başkanlığı altında, Bosna-Hersek'le evsahibi ülke anlaşması imzalanmış olup, Sekreterya kurulmaktadır. İstikrar Paketi Bölgesel Masasının son toplantısı ile Bölgesel İşbirliği Konseyinin ilk toplantısının 2008 yılının başlarında Sofya'da düzenlenmesi öngörülmekte olup, bu vesileyle İstikrar Paketi Özel Koordinatörü görevini Bölgesel İşbirliği Konseyi Genel Sekreterine devredecektir. Sekreterya ve Brüksel irtibat bürosu başta olmak üzere yeni yapıların kısa süre içinde faaliyete geçmesi gerekmektedir. Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci ve Bölgesel İşbirliği Konseyi,

bölgesel işbirliği için genel bir şemsiye oluşturacaktır. Komisyon, Bölgesel İşbirliği Konseyinde yer alacak olup, ilgili tüm tarafları aktif bir rol oynamaya teşvik etmektedir. Komisyon, İstikrar Paktından edinilen tecrübeye dayanarak, AT'nin Felaket Riski Azaltımı Girişiminin yanısıra İstikrar Paketi tarafından başlatılan Felaketlerin Önlenmesi ve Hazırlıklı Olma Girişiminin kısa sürede hayata geçirilmesi için Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci ve Bölgesel İşbirliği Konseyi ile çalışmayı öngörmektedir. Komisyon aynı zamanda sel, orman yangınları ve deprem gibi acil durumlarda sivil koruma mekanizmalarının iyileştirilmesi için Topluluğun Sivil Savunma Mekanizmasına Batı Balkan ülkelerini de dahil etmeyi sürdürecektir.

Temmuz ayında Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA) yürürlüğe girmiştir. Tüm imzacı ülkeler tarafından onay işlemleri ahiren tamamlanmıştır ve bu bölgesel serbest ticaret alanı şimdi bölge çapında etkilidir. Avrupa Komisyonu CEFTA'yı hem teknik yardım hem de CEFTA Sekreterya'sının ilk üç yıllık finansmanını sağlamak suretiyle desteklemeyi öngörmektedir. Tüm ülkeler Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı çerçevesinde işbirliği yapmaktadır. Enerji Topluluğu Anlaşmasının uygulanmasında ilerleme kaydedilmiştir. Avrupa Ortak Havacılık Alanı'nın onaylanma süreci devam etmektedir. Geri kalan imzacılar bu belgeleri onaylamak durumundadır. Bu anlaşmalar enerji ve havacılık alanlarında AB iç pazarına erken entegrasyon sağlanmasına imkan vermektedir. Elektrik ve doğal gaz alanında ayrıntılı yol haritaları ve eylem planları hazırlanmıştır.

AB kuralları ve politikaları hakkında bilincin artırılması için Komisyonun TAIEX⁶ Ofisi, potansiyel aday ülkelerde hükümetin, iş dünyasının ve toplumun yararına teknik bilgilendirme toplantıları düzenleyecektir. Bölgesel Kamu Yönetimi Okulu, Batı Balkanlarda idari kapasitenin artırılmasına katkıda bulunacaktır. AB fonları mevcut çerçeveyi Batı Balkanlarda yerleşik bir okula dönüştürmek için harekete geçirilmiştir.

Batı Balkan vatandaşları ülkelerinin Avrupa entegrasyonundan kaynaklanan somut iyileşmeler hissetmelidir. Bu, onların uzlaşmayı ve gerekli reformları sahiplenmeleri için şarttır. Üye Devletler ve bölge ülkeleri arasında ve bölge çapında insanlararası temaslar azami seviyeye çıkarılmalıdır.

Batı Balkanların halkları ve hükümetleri için AB'ye daha kolay seyahat büyük önem taşıyan bir konu teşkil etmektedir. AB bu gerçeği Selanik'te kabul etmiş ve bu amaca ulaşmak için çeşitli adımlar atmayı taahhüt etmiştir. Seyahatleri serbestleştirmek için atılacak adımlar AB'nin iç güvenlik ve göç ile ilgili çıkarlarını da dikkate almalıdır. Hırvatistan'la vizeden muaf bir rejim uzun yıllardır yürürlükte. Komisyon kısa süre önce bölgenin diğer ülkeleriyle vize kolaylığı ve geri kabul anlaşmaları müzakere etmiştir. Bunlar Eylül ayında imzalanmış olup, 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe girmelerini teminen Konsey tarafından kısa süre içinde onaylanmaları beklenmektedir. Anlaşmalar AB'ye seyahat için vize alma koşullarını büyük ölçüde iyileştirecektir. Üye Devletlerin anlaşmaların düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlamaları önem taşımaktadır.

Kolaylaştırıcı nitelikteki bu anlaşmalar, vize rejiminin tam serbestleşmesine yönelik önemli bir adım teşkil etmektedir. Komisyon, ilave somut adımlarla, Batı Balkan ülkeleriyle kademeli olarak vize serbestisi sağlama yoluna gidilmesinin zamanının geldiği görüşündedir. Komisyon, bu amaçla, bu ülkelerin her biriyle, hangi koşulların yerine getirilmesi gerektiğine dair bir yol haritası oluşturulmasına yönelik bir diyalog başlatılmasını önermektedir. Bunlar

⁶ Teknik Destek ve Bilgi Değişimi

sınırların yönetimi, belge güvenliği ya da organize suç ile mücadele gibi bazı kilit alanların yanı sıra, geri kabul anlaşmalarının etkin bir şekilde uygulanmasını da kapsayacaktır. Bu şekildeki yol haritaları sözkonusu ülkelerin reform çabalarına daha iyi odaklanmalarını sağlayacak, öte yandan AB'nin bölge halkına yönelik vaatlerinin görünürlüğünü teyit edecektir.

İnsani temasların arttırılmasını hedefleyen uygulamalardan biri de, eğitimde işbirliğini ayrıca, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin Tempus ve Erasmus-Mundus ve Tempus programları çerçevesindeki hareket kabiliyetlerini genişletmektir. 2007/2008 döneminde bu bölgeden ilave 100 öğrenci AB içinde yüksek lisans düzeyinde çalışmalar yapabilecektir. 2008'den itibaren de, her yıl 500 kadar lisans öğrencisi, AB üyesi ülkelerle bölge ülkeleri arasında değişim programlarından yararlanabilecektir. Komisyon, üye ülkeler ve ikili düzeyde diğer donörler vasıtasıyla da ilave burs imkanlarını araştıracaktır. Batı Balkanlardan gençlerin, gençlik kuruluşlarının, kültür alanında faaliyet gösterenlerin, sivil toplum örgütlerinin ve araştırmacıların AB programlarına katılımları için katılım öncesi mali yardımlar çerçevesinde destek sağlanacaktır. Komisyon, 2008 Kültürlerarası Diyalog Yılı kapsamında girişim ve projeleri de destekleyecektir. Komisyon'un yeni oluşturulan sivil toplum düzenlemesi kapsamında sivil toplum grupları ve bölgedeki karşıtları arasında ve Avrupa düzeyinde etkileşimi ve ağ oluşumunu destekleyen uygulamalar hayata geçirilecektir.

Parlamentoların aktif katılımı ülkelerin AB yolunda ilerlemeleri için kilit önemdedir. Parlamenter işbirliği hem Batı Balkan ülkeleri arasında, hem AB ile daha da artmıştır. Avrupa Parlamentosu ile işbirliği halinde Komisyon Avrupa entegrasyonuna yönelik faaliyetleri teşvik edecektir.

3.5. Reformlara yönelik desteğin güçlendirilmesi

1 Ocak'ta Katılım Öncesi Mali Yardım (IPA) Aracı başlatılmıştır. Amaç, aday ve potansiyel aday ülkelere yardım için tutarlı bir çerçeve oluşturulmasıdır. Topluluk bu ülkeleri, demokratik kurumların ve hukukun üstünlüğü anlayışının güçlendirilmesi, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ve işleyen piyasa ekonomilerinin oluşturulması çabalarında desteklemeye devam edecektir. Bu destek, kurumsallaşma ve sınırı aşan işbirliği projeleriyle, ülkelerin hazırlık düzeylerine bağlı olarak, bölgesel, insan kaynakları ve kırsal kalkınma projeleri şeklinde olacaktır.

Yardımların uygulamaya geçirilmesinin, Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı'ndan (EAR), Komisyon'un Belgrad, Podgorica, Priştine ve Üsküp'teki delegasyon ve ofislerin sorumluluğuna verilmesi hususunda rahat bir geçiş sağlanması için ilerleme kaydedilmiştir. Bu sürecin 2008 yılı sonunda tamamlanması öngörülmektedir. Ajans, ülkelere çatışma sonrasında yeniden yapılanma yardımı gönderilmesinde anahtar rol oynamıştır. IPA'nın başlatılmasıyla, katılım öncesi yardımın programlanmasında, yararlanan makamlar daha fazla söz hakkına sahiptir. Sözü edilen makamlar, AB fonlarının yönetiminde sorumluluğu üstlenmek konusunda kendilerini hazırlamalıdır.

Kosova özel ilgiye değerdir. Önemli ölçüdeki dış mali kaynak ihtiyacı büyük ölçüde donörler tarafından üstlenilmek durumundadır. AB ve üye ülkeler, Kosova'nın nihai statüsüne ilişkin AB'nin önemli rolü bağlamında, uluslararası toplumun öncülüğünü yapmak durumundadırlar.

IPA, kurumsallaşma, iyi yönetim ve KOBİ gelişimi yoluyla, yarar sahiplerine kapasitelerini güçlendirmelerinde yardımcı olacaktır. İdare ve yargı reformuna ve hukukun

üstünlüğü ilkesine özel dikkat gösterilecektir. Ayrıca, ortakların kamu maliyesi yönetimleriyle katılım öncesi mali yardımdan azami ölçüde yararlanma kapasitelerinin geliştirilmesine de özen gösterilecektir. TAİEX, genişleme ülkelerinin kamu kurumlarına kamu sektörü yetkilileri tarafından anında yardım imkanını sunmaktadır. SIGMA⁷ ve TAİEX'den elde edilen sonuçlar temelinde kamu kurumları arasındaki eşleştirme projeleri AB yasa ve politikalarına ilişkin yürütülmekte olan geleneksel eşleştirme projelerine ilaveten, yönetim için orta vadede destek sağlayacaktır.

Komisyon, sivil toplum gelişimini ve diyalogunu teşvik etmek amacıyla, IPA kapsamında yeni bir mali araç oluşturacaktır. Ulusal ve çoklu hak sahipleri olan projeler eşgüdümlü olarak programlanarak, her bir ülkede sivil toplum gelişimi teşvik edilecektir. Hedef, sivil toplum kurumlarını ve siyasi süreçteki rollerini güçlendirmek, sivil toplum örgütlerinin sınır aşan proje ve ağlar geliştirme kapasitelerini arttırmak ve sivil toplum temsilcilerinin ve kamuoyu öncülerinin AB konularına aşinalıklarını sağlamak olacaktır. Söz konusu araç, ağ oluşumunu ve AB bünyesindeki kuruluşlarla diyalogu teşvik etmeyi teminen, yerel sivil toplum örgütlerinin sivil örgütlenmeye, lobiciliğe, proje üretmeye ve yönetmeye yönelik kapasitelerini arttırmayı sağlayacaktır. İnsan hakları, cinsiyet eşitliği, sosyal içerme, sağlık, çevre, özel sektör lobiciliği ve temsili ile tüketici korumacılığı gibi alanları kapsayacaktır. Sözü edilen mali araç, ortak ülkelerdeki iş çevreleri, sendikalar ve meslek grupları ile bunların karşıtı olan AB kurumları arasında bilgi alışverişini ve işbirliğini teşvik edecektir. Ulusal ve yerel politikada, dinde, gazetecilikte, sendikalarda, iş konseylerinde faal kamuoyu öncülerini AB konularında bilgilendirmek amacıyla ziyaret programı oluşturulacak, AB'deki karşıtlarıyla bir araya getirileceklerdir.

Donörler arasında daha yakın eşgüdüm, özellikle bütçe kısıtlamaları ışığında, yeni katılım öncesi mali yardım aracı (IPA) tüzüğünün önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Komisyon, ekonomik ve sosyal gelişim bakımından en temel gereksinimlerin karşılanması için IPA desteğini, Uluslararası Finans Kurumlarının ve diğer donörlerin sağladığı desteklerle eşgüdüm halinde yürütecektir. Komisyon halihazırda, masrafları 2008'den itibaren IPA tarafından karşılanmak üzere ve ulaşım, enerji ve çevre altyapısı, sağlık, eğitim, konut ve mülteciler gibi alanları da kapsayacak altyapı projelerinin hazırlanmasına yardımcı olacak bir altyapı tesis etmektedir. Bu kapsamdaki diğer projeler arasında özel sektörün gelişimini hedefleyen Güney Doğu Avrupa İçin Avrupa Fonu (EFSE) ve enerji etkinliği imkanı da bulunmaktadır. Bu şekilde, katılım öncesi mali yardım aracı desteği, en ekonomik hibe ve kredi kombinasyonuna ulaşmayı amaçlayacaktır. Bu ortak çaba, özellikle Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası, Dünya Bankası ve Avrupa Konseyi'nin Bankası gibi diğer uluslararası finans kuruluşlarının da katılımını gerektirecektir.

3.6 Genişlemeye kamuoyunun desteğinin sağlanması

İletişim AB'nin genişleme stratejisinin köşe taşlarından biridir. Genişlemenin getireceği yararlar ve zorlukların kamuoyuna daha iyi bir şekilde anlatılması gerekmektedir. AB kamuoyunun gelecekteki genişlemelere yönelik yaklaşımı geçmişte meydana gelen genişlemeler doğrultusunda şekillenmektedir. Vatandaşların dinlenmesi, kuşkularının giderilmesi ve onlara daha fazla bilgi verilmesi önem taşımaktadır. Kamuoyunun genişlemenin hem yarar hem de sınamaları açık ve net bir şekilde algılamasını teminen AB'nin genişlemeye ilişkin daha fazla somut bilgi sunması gerekmektedir.

⁷ SIGMA – Yönetişim ve Yönetimde İlerlemeye Destek – Komisyon tarafından genişleme bağlamında desteklenen OECD programı

AB, hem üye ülkelerde hem de aday ve potansiyel aday ülkelerde genişleme ile ilgili iletişimde sınamalarla karşı karşıyadır.

Üye ülkelerde, başlıca sınamayı, beşinci genişleme ve özellikle bu genişlemenin ekonomik başarı ve AB'nin küresel rolünün güçlendirilmesi açısından getirdiği faydalar hakkında bilgi sunulması ile halihazırda devam etmekte olan genişleme sürecinin fayda ve sınamalarının altının çizilmesi teşkil etmektedir. AB kurumları ve üye ülkelerin, AB kamuoyunu, aday ve potansiyel aday ülkeler hakkında bilgilendirmeleri ve genişlemenin özenle yönetilen kademeli bir süreç olarak yürütüldüğünü izah etmeleri gerekmektedir. Toplumun her kademesinde genişlemeye ilişkin konular hakkında tartışmalar yürütülmesinin teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

Aday ve potansiyel aday ülkelerde, başlıca sınamaları, AB'nin bu ülkelerin Avrupa perspektifine olan taahhüdünün vurgulanması ve her ülkenin, kendi kaydettiği ilerlemeler ışığında AB'ye katılım yolunda ilerlemesinin koşullarının izah edilmesi teşkil etmektedir. AB'ye katılım yolunda ilerlemenin her ülkedeki reformların hızıyla bağlantılı olduğunun anlaşılması gerekmektedir. Ülkelerin reform süreci ne kadar hızlı ve etkin olursa, bu ülkelerin adaylık yolunda ilerlemesi ve bundan elde edecekleri tüm yararlar bir o kadar süratli olacaktır. AB'nin, bu ülkelerin Hükümetlerinin kamuoylarını AB'nin özü hakkında bilgilendirme çabalarını ve vatandaşlarının, AB üyeliğine hazırlanırken AB'yle daha yakın ilişkilerden nasıl yarar sağladıklarını göstermeleri hususunda desteklemesi önem arz etmektedir. Vatandaşların katılım öncesi mali yardım ve teknik tavsiye, vize kolaylıkları ve burslar gibi hususlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Genişleme konusundaki bilgilendirmenin daha etkin şekilde yapılabilmesini teminen Komisyon, Üye Ülkelerin Hükümetleri ile Aday ve Potansiyel Aday ülkeleri iletişim planları hazırlamaya davet etmektedir. Söz konusu planlar, siyaset, medya, akademi, iş çevreleri, sosyal ortaklar ve gençlik kesimlerinde kamuoyunu yönlendiren kişileri hedeflemelidir. Komisyonun sivil toplum ve diyalogun teşvik edilmesine yönelik yeni hizmeti de bu çabaya katkıda bulunacaktır.

Üye ülkelerin üzerinde mutabık kaldıkları politikaları savunmaları ve açıklamaları ile diyalogun teşvik edilmesi ve genişlemenin yararlarının açıklanması konusunda ön almaları gerekmektedir. Avrupa Parlamentosu ile Ulusal Parlamentoların üyeleri ile bölgesel ve yerel yönetimlerin keza kilit rolleri bulunmaktadır. Kamuoyuna en yakın konumda olan bu aktörler, genişleme hakkında bilgilendirilmiş bir tartışma yürütülmesinde kilit bir role sahiptirler.

Komisyon, katılım öncesi yardım da dahil olmak üzere, AB'nin genişleme politikası hakkında bilgilendirme faaliyetlerinde bulunarak bu çabaları tamamlayacaktır. Olgular sunarak mevcut yanlış algılamaları ortadan kaldıracaktır. Komisyon, üye ülkelerdeki temsilcilikleri ve genişlemeye aday ülkelerdeki delegasyonlarından tam olarak yararlanacaktır. Komisyon, kilit kanaat önderleriyle genişleme hakkında bir diyalog başlatmanın yollarını arayacak ve, 2007 yılında özellikle ticaret odaları ve öğrenci kuruluşlarıyla birlikte gerçekleştirilen bazı başarılı iletişim projeleriyle kazanılan tecrübeden faydalanmaya çalışacaktır.

4. SONUÇ VE TAVSİYELER

Sonuç ve Tavsiyeler:

Yukarıdaki analiz ışığında, Komisyon aşağıdaki sonuçları belirtir:

1. Genişleme, kıta genelinde barış, demokrasi ve istikrara katkıda bulunmuş, artan ticaret, yatırım ve iktisadi gelişme bakımından somut menfaatler sağlamıştır. Birlik rekabet gücünü artırmış, küreselleşme ile daha iyi baş edebilecek duruma gelmiştir. Genişleme, AB'nin dünyada küresel ağırlığını geliştirmiştir.

2. AB genişleme süreci Aralık 2006 AB Konseyi'nde sağlanan gözden geçirilmiş oydaşma çerçevesinde, özenle yönetilmektedir. Bu oydaşma, taahhütlerin pekiştirilmesi, adil ve sıkı koşulluluk ile kamuoylarıyla daha iyi iletişim ilkeleri ile AB'nin yeni üyeleri hazmetme kapasitesine dayalıdır. Mevcut genişleme gündemi, gerekli şartları karşıladıkları zaman AB üyelik perspektifi tanınan Batı Balkanlar ile Türkiye'yi kapsamaktadır.

3. Komisyon, genişleme sürecinin kalitesini artırma yolunda adımlar atmıştır. Zorlu reform konuları artık erken aşamalarda ele alınmaktadır. Siyasi ve ekonomik diyalog mekanizmalarıyla genişleme sürecine ilişkin bilgi akışı güvence altına alınmaktadır. Katılım müzakerelerinde fasılların açılış ve kapanışı için performans kriterlerinden koşul oluşturmaları suretiyle tam olarak yararlanılmaktadır. Komisyon sürecin daha şeffaf bir hale gelmesi yönünde ilerlemekte, örneğin tarama sonu raporlarını kamuya açmakta ve ilk etki değerlendirmesi çalışmalarını hazırlamaktadır. Batı Balkanlar için 2005 tarihli Yol Haritasına uygun biçimde her ülke AB yolunda bir sonraki aşamaya ancak gerekli koşulları yerine getirdiği takdirde geçmektedir.

4. Genişleme ülkeleri hala temel bazı güçlüklerle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu ülkelerin katılım hedeflerinde görünürlüğü ve güvenilirliği sürdürmek hayati önemdedir. Her ülke kendi sağladığı gelişmeler temelinde değerlendirilecektir. Devlet kurumlarının inşası, hukukun üstünlüğü, uzlaşma, idari ve yargı reformu ile yolsuzluk ve örgütlü suçlarla mücadele gibi temel konularda daha yapılması gerekenler bulunmaktadır. İyi komşuluk ilişkileri kilit öneme sahip olmayı sürdürmektedir.

5. Hırvatistan ile katılım müzakereleri iyi ilerlemekte ve belirleyici bir safhaya girmektedir. Bu, bütün bölgeye Avrupa perspektifinin somut olduğunu göstermektedir. Hırvatistan'ın özellikle yargı ve idari reform, azınlık hakları, mültecilerin geri dönüşü ve çelik ile gemi inşa sanayilerinin yeniden yapılandırılması alanları başta olmak üzere daha fazla ilerleme kaydetmesi gerekmektedir.

6. Türkiye aday ülke statüsünü aldığı 1999 yılından bu yana temel reformlar gerçekleştirmiştir. Geçtiğimiz yıl Türkiye erken genel seçimlerle sonuçlanan bir anayasal kriz yaşamıştır. Seçimler serbest ve adil bir şekilde yapılmış olup, yeni Parlamento ülkenin siyasi çeşitliliğini temsil etmektedir. Cumhurbaşkanı anayasal kurallara uygun biçimde seçilmiş ve sivil-asker ilişkilerinde demokrasi üstün gelmiştir.

Türkiye'nin şimdi siyasi reformlara yeniden ivme kazandırması gerekmektedir. Özellikle ifade özgürlüğü (Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesi ve diğer ilgili mevzuat) ve gayrimüslim cemaatlerin hakları konularında gecikmeksizin ilave kaydedeğer çabalara ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca yargı reformu, yolsuzlukla mücadele, kadın, çocuk ve sendikal haklar ile kültürel hakların güçlendirilmesi ve güvenlik güçlerinin sivil denetimi gibi alanlarda ilave ilerlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye Ortaklık Anlaşmasına Ek Protokolün ayırım gözetmeden tam olarak uygulanması konusundaki yükümlülüğünü yerine getirmemiş ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ikili ilişkilerini

normalleştirme yolunda ilerleme sağlamamıştır. Komisyon, 11 Aralık 2006 tarihli Avrupa Konseyi tarafından da onaylanan Konsey Sonuçları uyarınca bu konuya önümüzdeki yıllık raporlarında yer vermeye devam edecektir.

7. Kosova'nın statüsü konusunun bir an önce açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu konuda AB'nin birlik içinde davranması esastır. Komisyon Troyka'nın çalışmalarını bütünüyle desteklemektedir. Demokratik ve çok-etnili Kosova'yı güvence altına alacak ve bölgesel istikrara katkıda bulunacak sürdürülebilir bir çözüme ihtiyaç vardır.

8. Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya ilerleme kaydetmiştir Ancak bazı kilit alanlarda reformların hızını artırması gerekmektedir. Arnavutluk ve Karadağ bir dizi alanda ilerleme kaydetmişlerdir. Fakat hala temel bazı güçlüklerle karşı karşıya bulunmaktadırlar. Bosna-Hersek yönetimini tam olarak sahiplenmesi ve başta polis olmak üzere reformlarda ilerleme kaydetmesi gerekmektedir. Sırbistan Avrupa perspektifini gerçekleştirmek yönünde önemli ilerlemeler kaydedebilmek için gerekli idari kapasitesinin olduğunu göstermiştir. Bu husus İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın (İOA) teknik müzakerelerinin etkin biçimde yürütülmesiyle kanıtlanmıştır. Ancak, İOA'nın imzalanabilmesi için Sırbistan'ın Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi ile tam bir işbirliği yapması gerekmektedir. Genel olarak bölgenin modern demokrasilerin inşası ile diyalog ve hoşgörüye dayalı siyasi kültürün geliştirilmesine ihtiyacı vardır.

Bu çerçevede:

a) Komisyon gelecek yıl içinde Hırvatistan ile katılım müzakerelerinde kaydedeğer ilerleme olacağını beklemektedir. Bu, ülkenin gerekli reform ivmesini koruması ve açılış kriterlerini karşılaması koşuluyla birçok fasılın müzakereye açılması ve geçici olarak kapatılmasına yol açacaktır.

b) Komisyon Türkiye ile katılım müzakerelerinde sene içinde ilerleme kaydedilmesini beklemektedir. Yerleşik uygulamalara uygun bir şekilde teknik hazırlıkların tamamlandığı fasılların açılması gerekmektedir.

Müzakerelerin hızı Türkiye'deki reformların sonuçlarına bağlıdır. Açılış kriterlerini yerine getirebilmesi durumunda Türkiye'nin ilerlemesi de ivme kazanabilecektir.

Komisyon Konsey'e Türk Ceza Kanunu'nun ifade özgürlüğüyle ilgili hükümlerinin (301. madde ve diğer ilgili maddeler) gözden geçirilmesi hususunun kilit önemde bir fasıl olan yargı ve temel haklar faslının açılışı için bir kriter olmasını önermiştir.

Türkiye 11 Aralık 2006 tarihli Konsey sonuçlarına uygun olarak Ortaklık Anlaşmasına Ek Protokol'ün ayırım gözetmeksizin tam olarak uygulanmasıyla ilgili taahhütlerini yerine getirmelidir. Türkiye bunu yapana kadar sekiz fasıl açılmayacaktır.

c) AB elindeki politika enstrümanlarını bütünüyle kullanarak mevcut gelişmelere cevap vermeye ve Kosova ile bölgenin istikrarına ilave destek vermeye hazırdır.

d) Şartların yetine getirilmesi durumunda, tüm Batı Balkan ülkeleri ile 2008 yılı içerisinde anlaşmaların imzalanmaları ya da yürürlüğe girmesi ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarının tamamlanması mümkündür.

e) Batı Balkan ülkeleri, İstikrar Paketi'nin Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci çerçevesinde Bölgesel İşbirliği Konseyi halini almasıyla bölgesel işbirliği konusunda sorumluluk üstleneceklerdir. AB bölgesel işbirliği girişimlerinde yerel olarak sahiplenilmesini desteklemeye devam edecektir.

f) Batı Balkanlar ile AB üye ülkelerinde kişisel temasların artırılmasına öncelik verilecektir. Vize kolaylığı ve geri kabul anlaşmalarını takiben Komisyon Batı Balkan ülkeleri vatandaşları için vize serbestleştirilmesi konusunda diyalog başlanacaktır.

g) 2008 başında Komisyon, gelişmeleri değerlendiren bir bildirim kabul edecek ve Batı Balkanların AB yolunda ilerlemesine ilişkin olan Selanik Gündemi ile Salzburg Bildiriminin izlenmesi hususunda yapılacakları ortaya koyacaktır.

h) Şimdi Komisyon güncelleştirilmiş reform önceliklerini belirleyen gözden geçirilmiş Katılım ve Avrupa Ortaklıklarını önermektedir. Devlet inşası, yönetim ile idari ve yargı reformu gibi temel konular erken bir aşamada ele alınmalıdır.

i) Bu öncelikler Yeni Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) kapsamında mali yardımların programlanmasına yansıtılacaktır. Komisyon ayrıca IPA altında diyalogu ve sivil toplum gelişimini teşvik etmek amacıyla, özellikle kapasite inşası ve değişim projeleri vasıtasıyla, bir mali araç oluşturacaktır. Diğer donörlerle beraber daha yakın koordinasyonu sağlayacak ve Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ile aynı zamanda Avrupa Yeniden İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve diğer uluslararası mali kuruluşlarla işbirliğini yoğunlaştıracaktır.

j) Genişleme için kamuoyunu desteğini sağlamak zaruridir. Vatandaşları dinlemek ve sorunlarına açık ve gerçek bilgi sağlanması yoluyla karşılık vermek önemlidir. Genişlemenin iletişiminin sağlanması paylaşılan bir sorumluluktur. Üye ülkelerin aktif katılımını gerektirmektedir. Komisyon, Avrupa Parlamentosu, ulusal, bölgesel, yerel makamlar ve sivil toplumla beraber kendine düşen sorumluluğu yerine getirecektir.

GENİŞLEME STRATEJİSİ BELGESİNİN EKİNDE YER ALAN TÜRKİYE BÖLÜMÜ (İLERLEME RAPORUNUN ÖZETİ MAHİYETİNDEDİR)

Türkiye

Türkiye Kopenhag **siyasi kriterlerini** yeterince karşılamaya devam etmektedir. İlkbahardaki anayasal krizin ardından, hukukun üstünlüğü ve demokratik standartlara tam olarak saygılı bir şekilde erken genel seçimler gerçekleştirilmiştir. Ancak, 2007 yılında siyasi reformlar alanında sınırlı ilerleme sağlanmıştır. Özellikle ifade özgürlüğü, ordunun sivil denetimi ve gayrimüslim cemaatlerin hakları konularında önemli ilave çabaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yolsuzlukla mücadele, yargı reformu, sendikal haklar ve kadın ve çocuk hakları alanlarında da daha fazla ilerleme sağlanması gerekmektedir.

Demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusunda, genel seçimler özgür ve adil bir şekilde gerçekleştirilmiş, katılım oranı yüksek olmuş ve yeni Parlamento şimdi ülkenin siyasi çeşitliliğini daha iyi yansıtır duruma gelmiştir. Ağustos ayında Cumhurbaşkanı'nın Parlamento tarafından seçilmesi Anayasaya uygun olarak gerçekleşmiştir. Yeni bir Hükümet kurulmuş ve AB'ye yönelik bir reform gündemi sunmuştur.

Kamu yönetimi ile kamu hizmetinin yasal reformu alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir.

Güvenlik güçlerinin sivil denetimi konusunda, 2007 anayasal krizinin sonucu demokratik sürecin üstünlüğünü bir kez daha teyit etmiştir. Öte yandan, ordu yetkisi dışındaki konularda kamuoyuna açıklamalarda bulunmuş olup, ordunun tam sivil denetimi ve savunma harcamalarının parlamenter denetiminin sağlanması gerekmektedir.

Yargının etkinliğinin geliştirilmesi konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Hakimlerin, savcılarının ve yargı görevlilerinin eğitimi ve yargının modernizasyonuna devam edilmiştir. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusundaki kaygılar sürmektedir.

Yolsuzlukla mücadelede sınırlı bir ilerleme kaydedilmiştir. Yolsuzluk yaygındır. Genel bir yolsuzlukla mücadele stratejisi, eylem planı ve eşgüdüm mekanizmasının bulunmayışı kaygı vermektedir.

İnsan hakları ve azınlıkların korunması ile ilgili olarak, Türkiye uluslararası insan hakları belgelerinin onaylanması ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararlarını uygulama konularında ilerleme kaydetmiştir. Ancak, ilave çabalara ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan hakları konusundaki kurumsal çerçevenin geliştirilmesi gerekmektedir.

Türk yasal mevzuatı *işkence ve kötü muamele*ye karşı kapsamlı önlemler içermektedir. Rapor edilen işkence ve kötü muamele vakalarının sayısındaki azalma eğilimi devam etmiştir. Ancak, özellikle tutuklama öncesinde gerçekleşen bazı vakalara rastlanmaktadır. Türkiye'nin, güvenlik güçleri tarafından insan haklarının ihlal edildiğine dair iddiaları daha kapsamlı bir şekilde incelemesi gerekmektedir.

*İfade özgürlüğü*yle ilgili olarak, gazetecilerin, düşünürlerin ve insan hakları savunucularının şiddet içermeyen ifadelerinden dolayı adli takibata uğradıkları vakalarda 2007 yılında artış

meydana gelmiştir. Bu durum, oto sansüre yol açmıştır. 301. Madde ile Türk Ceza Kanunu'nun ifade özgürlüğünü kısıtlayan diğer hükümleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) içtihat hukukuna uyumlu hale getirilmelidir.

Dini özgürlüklerle ilgili olarak, bütün dini toplulukların gereksiz kısıtlamalar olmadan faaliyet gösterebileceği, AİHS ile uyumlu yasal bir çerçevenin tesis edilmesi gerekmektedir. Gayrimüslim dini toplulukların ve Alevilerin karşılaştığı sorunlarda ilerleme kaydedilmemiştir. Yetkili makamların ayrımcılık, hoşgörüsüzlük ve bunlarla bağlantılı şiddet vakalarını önlemeye yönelik olarak daha fazla gayret göstermelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kamuoyunun kadın erkek eşitliği konularına yönelik ilgisi artmaya devam etmiş ve *kadın haklarını* iyileştirmeye yönelik daha fazla çaba gösterilmiştir. Özellikle, kadınların şiddetten korunması konusunda ilerleme sağlanmıştır. Ancak, bu çabalar daha da güçlendirilmelidir. Bu alanda yasal çerçeve mevcuttur ve tam olarak uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk haklarıyla ilgili olarak, yeni doğmuş çocukların nüfus kayıtlarının yapılması ve eğitim konuları da dahil olmak üzere çok sayıda alanda ilerleme kaydedilmiştir. Ancak sözkonusu alanlarda daha fazla gayret gösterilmesi gerekmekte ve çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili mevzuatın bir bütün olarak uygulamasının iyileştirilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır.

Sendikal haklarla ilgili olarak ve özellikle de örgütlenme, grev ve toplu sözleşme hakları bağlamında Türkiye, AB standartları ve ilgili ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Sözleşmeleri doğrultusunda tüm sendikal haklara saygı gösterilmesini güvence altına alamamıştır. Sendikal hakların güçlendirilmesine yönelik yeni bir mevzuata ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de *azınlık haklarına* ilişkin mevcut durum değişmemiştir. Türkiye'deki uygulamaların Avrupa standartlarına uyumlu hale getirilmesinde ilerleme kaydedilmemiştir. Radyo ve televizyon yayınlarında, siyasi hayatta ve kamu hizmetlerine erişimde Türkçe dışındaki dillerin kullanılması başta olmak üzere, *kültürel hakların* kullanılmasına ilişkin kısıtlamalar devam etmektedir. Devlet okulları ile özel okullarda Kürtçe öğrenmek için hiçbir imkan bulunmamaktadır. Çingeneler yeterli ölçüde eğitim, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri ile konut ve istihdama ulaşım konularında ayrımcı muamelelerle karşılaşmaktadır. Zorla tahliyeler önemli bir sorun teşkil etmeyi sürdürmektedir.

Doğu ve Güneydoğu ile ilgili olarak, bölgenin karşılaştığı ekonomik ve sosyal zorluklar ile çoğunluktaki Kürt nüfusun bütün hak ve özgürlüklerden faydalanmasına yönelik koşulların yaratılması için kapsamlı bir yaklaşım gerekmektedir. Türkiye'de *yerlerinden edilmiş kişilerin* zararlarının tazmin edilmesine devam edilmiş ve ilgili yasanın uygulanmasını iyileştirici önlemler alınmıştır. Ancak, Hükümet, yerlerinden edilmiş kişilerin dönüşlerinin sağlanmasını içerecek şekilde sözkonusu soruna yönelik genel bir ulusal stratejiye sahip değildir.

AB terör örgütleri listesinde yer alan PKK'nın *terör saldırıları* daha da artmıştır.

Bölgesel konular ve uluslararası yükümlülüklerle ilgili olarak, Türkiye *Kıbrıs sorununa* kapsamlı bir çözüm bulunmasına yönelik BM çabalarına desteğini sürekli bir şekilde beyan etmiştir. Ancak, Kıbrıs Cumhuriyeti ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesinde ilerleme kaydedilmemiştir. Türkiye, Ortaklık Anlaşmasına Ek Protokolü bütünüyle uygulamamış ve Kıbrıs ile doğrudan ulaşım konusundaki kısıtlamalar dahil olmak üzere malların serbest dolaşımına yönelik bütün engelleri kaldırmamıştır.

Yunanistan ile ilişkiler olumlu yönde gelişmiştir. Daha fazla sayıda güven arttırıcı adım atılmış, fakat sınır anlaşmazlıkları konusunda bir anlaşmaya varılmamıştır. Türkiye Batı Balkanlarda olumlu bir rol oynamaya devam etmiştir. İyi komşuluk ilişkileri kilit önemini sürdürmüştür.

Türk ekonomisi yüksek oranda yabancı yatırım girişiyle hızla büyümeye devam etmiştir. Para ve maliye politikaları, büyük ölçüde yeterli olmuştur. 2007 yılındaki enflasyonist baskılar, artan dış dengesizlikler ve zayıflayan mali disiplin makroekonomik istikrarı etkileyebilir. Yapısal reformlar yavaşlamış olup, emek piyasasının esnek olmayışı istihdam yaratılmasına engel olmaktadır.

Ekonomik kriterlerle ilgili olarak, Türkiye işleyen bir piyasa ekonomisi olarak değerlendirilebilir. Türkiye yapısal zayıflıklara yönelik kapsamlı bir reform programı uyguladığı takdirde, orta vadede Birlik içindeki rekabetçi baskı ve piyasa güçleriyle başa çıkabilecektir.

Ekonomik büyüme kısmen yüksek ihracat nedeniyle sağlam bir seyir izlemiş ve iş dünyasının güveni güçlü olmuştur. Yeni hükümet mali konsolidasyon ve yapısal reforma yönelik güçlü taahhüdünü beyan etmiştir. Yüksek borçlanma maliyetleri ve bazı mali piyasalardaki türbülansa rağmen, güçlü Lira ve mali disiplin kamu borçlarının azalmasını sağlamıştır. Merkez Bankası dikkatli ve sorumluluk taşıyan bir para politikası yürütmektedir. Doğrudan yabancı yatırım, özellikle Türk şirketlerinin yabancı firmalar tarafından satın alınması sayesinde ciddi artış göstermiş ve makroekonomik dengesizliklere ilişkin risklerin azaltılmasında büyük rol oynamıştır.

Ancak, vergi indirimi ve yüksek altyapı harcamaları 2007 yılında mali gevsemeye yol açmıştır. 2007 yılında, bütçe hedefine ulaşmak için düzeltici önlemler gerekmektedir. Enflasyonist baskılar özellikle gıda ve hizmetler alanındaki fiyat ve ücretler nedeniyle artış göstermiştir. Temel politika değişiklikleri gerçekleşmediği takdirde, Hükümet ve Merkez Bankası tarafından belirlenen 2007 yılı sonu enflasyon hedefine ulaşamayabilir.

Artan cari işlemler açığının büyük bir kısmı halen kısa dönemli sermaye akışıyla finanse edilmektedir. Emek üzerindeki mali baskı çok yüksek seyretmekte ve kayıt içi sektörde yeni istihdam yaratılmasını caydırmaktadır. Emek piyasasının yapısal katılığı yeni istihdam yaratılmasını ve kadınların istihdamında artış sağlanmasına engel olmaktadır.

Özelleştirme süreci yavaşlamıştır. İnsan kaynakları başta ihracata dönük sektörlerde olmak üzere, hızla büyüyen ve kalkınan bir ekonominin ihtiyaçlarına büyük ölçüde yeterli uyum sağlayamamıştır. Bölgesel dengesizlikler yüksek oranda devam etmektedir. Devlet yardımlarında şeffaflığın eksikliği, etkin iktisadi politika oluşturulmasına engel olmaya devam etmektedir. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Enerji Sektöründe yapılması planlanan reformlar ertelenmiştir. Düzenleyici çerçevedeki ve kanunların uygulanmasındaki zayıflıklardan kaynaklanan geniş kayıt dışı sektör, vergi tabanını düşürmekte, hükümetin ekonomik politikaları uygulama kapasitesine zarar vermekte ve iş atmosferini olumsuz etkilemektedir.

Türkiye **üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme yeteneğini** geliştirmiştir. Malların Serbest Dolaşımı, Mali Hizmetler, Trans-Avrupa Şebekeleri ve Bilim ve Araştırma fasılları başta olmak üzere birçok alanda ilerleme sağlanmıştır. Malların Serbest Dolaşımı, Fikri Mülkiyet

Hukuku, Rekabet Politikası, Enerji, İstatistik, İşletmeler ve Sanayi Politikaları, Tüketicinin ve Sağlığın Korunması ile Bilim ve Araştırma fasılları gibi alanlarda uyum ileri düzeye ulaşmıştır. Ancak, uyum çalışmalarının, özellikle Malların Serbest Dolaşımı, Devlet Yardımı, Tarım, Balıkçılık, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikaları ve Çevre alanlarında sürdürülmesi gerekmektedir. Türkiye, AB ile Gümrük Birliği çerçevesinde bazı yükümlülüklerini halen yerine getirmemiştir. Türkiye'nin müktesebata uyumu için idari kapasitesinin daha fazla iyileştirmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Malların serbest dolaşımı alanında, uyum düzeyi, bildirim usulleri ve karşılıklı tanıma hariç genel olarak ileridir. Türkiye, akreditasyon, standardizasyon, uygunluk değerlendirmesi ve piyasa gözetimi gibi çoğu alanda ilerleme kaydetmiştir. Bununla birlikte, ticaretin önündeki bazı teknik engeller devam etmektedir. *İş kurma ve hizmet sunumu* serbestisi alanında ilerleme çok sınırlı olmuş ve uyum düzeyi düşük kalmıştır. *Sermayenin serbest dolaşımı* alanında, Türkiye, sermaye hareketleri ve kara para aklanmasının önlenmesi alanlarında ilerleme kaydetmiştir. *Mali hizmetlerde*, özellikle bankacılık, sigortacılık ve mesleki emeklilik sigortası alanlarında iyi ilerleme; menkul kıymetler piyasaları ve yatırım hizmetleri alanlarında bir miktar ilerleme kaydedilmiştir.

Kamu alımları alanında ilerleme sınırlı olmuştur. İdari kapasite gelişmiştir. Bununla birlikte, politika oluşturma ve uygulama sorumluluklarının bölünmüşlüğü devam etmiştir. *Şirketler hukuku* alanında, Türkiye fazla bir ilerleme kaydetmemiştir. Taslak Ticaret Yasası kabul edilmemiştir. *Fikri mülkiyet hukuku* alanında, uyum ileri düzeydedir. Bir miktar ilave ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, uygulama ve uygulatmanın esaslı şekilde güçlendirilmesi gerekmektedir. *Bilgi toplumu ve medya* alanında Türkiye bir miktar ilerleme kaydetmiştir. Elektronik haberleşme ve bilişim teknolojileri alanlarında piyasanın serbestleşmesi devam etmiştir.

Rekabet alanında, anti-tröst bakımından ilerleme kaydedilmiştir ve uyum ileri düzeydedir. Ancak, devlet yardımları mevzuatının kabulü ve devlet yardımları izleme kurumunun kurulması alanlarında ilerleme olmamıştır. Çelik Sektörünün Yeniden Yapılandırılması Programı önceliğini korumaya devam etmektedir. Türkiye, devlet yardımları planları hakkında Komisyona bilgi vermemiştir.

Tarım ve kırsal kalkınma alanında uyum sınırlı kalmıştır. Organik çiftçilik alanında bir miktar ilerleme kaydedilmiştir. Bir kırsal kalkınma programı taslağı hazırlanması ve Topluluk fonlarından yararlanma için uygulama mevzuatının kabul edilmesi alanlarında başlangıç düzeyinde ilerleme olmuştur. Bununla birlikte, uygulayıcı yapıların hazırlıkları ciddi ölçüde geridir. Türkiye, sığır eti ve canlı büyükbaş hayvanların ticareti önündeki teknik engelleri kaldırmamıştır. *Balıkçılıkta*, kaynak ve filo yönetimi alanında ilerleme kaydedilmiştir. Buna mukabil, mevzuat uyumu alanında Türkiye ilerleme kaydetmemiştir. Tarım ve balıkçılık alanlarında, uygulama kapasitesi erken aşamadır. *Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı* alanında fazla bir ilerleme kaydedilmemiştir. Özellikle şap hastalığı olmak üzere hayvan hastalıklarının etkin kontrolü önemli bir endişe kaynağı olmaya devam etmiştir. Uyum erken aşamadır.

Ulaştırma politikası alanında bir miktar ilerleme kaydedilmiştir. Kara, hava ve deniz ulaştırması sektörlerinde uyum devam etmiştir. Ancak, Türkiye demiryolu sektöründe ilerleme kaydetmemiştir. Türkiye, üye ülkelerle olan ikili hava ulaştırması hizmetleri anlaşmalarını Topluluk hukukuyla uyumlaştırmayı reddetmektedir. Türkiye ve Kıbrıs Cumhuriyeti hava kontrol merkezleri arasında iletişim olmaması hava güvenliğini olumsuz

etkilemektedir. *Trans-Avrupa Ağları* alanında iyi ilerleme kaydedilmiştir. Ulaştırma altyapısının değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Altyapı alanında, tamamlanmaya yakın olan Türkiye-Yunanistan gaz enterkonnektöründe önemli ilerleme kaydedilmiştir. Nabucco boru hattına Türkiye'nin katılımı projenin başarısı için kilit önemdedir. *Enerji* alanında bir miktar ilerleme olmuştur. Enerji verimliliği alanında bir çerçeve kanun kabul edilmiştir. Ancak, Türkiye, yenilenebilir enerji alanında iddialı hedefler koyma ihtiyacını ele almamıştır. Genel olarak, mevzuat uyumu mütevazı düzeyde ilerlemektedir.

Vergilendirme alanında bir miktar ilerleme olmuştur. Ancak, Türkiye, KDV'nin kapsamı ve oranlarını, özel tüketim vergilerinin ve doğrudan vergilerin yapısı ve oranlarını ele almamıştır. Alkollü içkiler ve tütün mamüllerine ilişkin ayrımcı vergilendirme devam etmiştir.

İstatistik alanında, özellikle altyapı, sınıflandırma ve sektör istatistiklerinde gelişme kaydedilmiştir. Genel olarak, uyum ileri düzeydedir. Ancak, uyum; kayıtlar, tarımsal istatistikler ile iktisadi ve parasal istatistikler bakımından tamamlanmamıştır.

Ekonomik ve mali politika alanında bir miktar ilerleme kaydedilmiştir. Genel olarak bu alanda uyum ileri düzeydedir. Ancak, politika belirleyen kurumlar arasında işbirliği geliştirilmelidir. Türkiye, *sosyal politika ve istihdama* ilişkin müktesebata uyum açısından çok az ilerleme kaydetmiştir. Sosyal diyalog geliştirilmeli ve kayıtdışı sektör kısıtlanmalıdır.

İşletme ve sanayi politikası alanında gelişme kaydedilmiştir: Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı faaliyete geçmiş, turizme yönelik bir strateji benimsenmiştir. Genel olarak, Türkiye'nin müktesebatla uyumu yüksek düzeydedir. *Bilim ve araştırma* alanında AB politikalarıyla uyum açısından iyi ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, araştırmacı sayısı ve özel sektör katkısı sınırlı olmaya devam etmektedir. *Eğitim ve kültür* alanında, bilhassa Topluluk Programlarına katılım yoluyla ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye, genel olarak bu alanlarda iyi düzeyde uyum sağlamıştır.

Bölgesel politikalar ve yapısal araçların eşgüdümü alanında özellikle yeni Katılım Öncesi Yardım için Topluluk Aracı (IPA)'nın bölgesel kalkınma bileşenleri için uygulama yapılarının belirlenmesi bakımından ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, genel olarak uyum sınırlı seviyede kalmıştır. Merkezi düzeyde idari kapasite geride kalmaktadır. Bölgesel düzeyde, bölgesel politika tedbirlerinin uygulanabilmesi için gerekli yapıların oluşturulması süreci duraklamıştır.

Yargı alanında ise, özellikle eğitim ve davaların görülmesinde bilişim teknolojilerinin kullanılması hususlarında bir miktar ilerlemeden bahsedilebilir; özellikle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumu bakımından yargının bağımsızlığının güçlendirilmesi için daha çok gayret sarfedilmesi gerekmektedir. Yolsuzlukla mücadele konusunda ise çok az ilerleme kaydedilmiştir. Bu konuda genel bir strateji ya da eylem planı bulunmamaktadır.

Temel haklar alanında yasama ve uygulama alanında fazla ilerleme olmamıştır. Bu alanda ciddi anlamda ilave gayret gösterilmesi gerekmektedir.

Adalet, Özgürlük ve Güvenlik bağlamında Türkiye, özellikle örgütlü suçlar, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ile mücadelede ilerleme kaydetmeye devam etmiştir. Ancak, polis işbirliği, iltica, göç ve dış sınırlar gibi konularda ciddi ve sürekli çaba gerekmektedir.

Çevreye ilişkin ise Türkiye, merkezi düzeyde idari kapasiteyi geliştirme yönünde önemli ilerleme kaydetmiştir. Ancak yatay mevzuat, hava kalitesi, kimyasallar, gürültü ve atıklar hususlarında kısıtlı ilerleme olmuştur. Türkiye endüstriyel kirlenme ve risk yönetiminde hiç ilerleme kaydetmemiştir. Bu alanda uyum genel olarak düşük kalmıştır.

Tüketicinin korunması alanında uyum ileri bir aşamada değildir. Bir ölçüde ilerleme kaydedilmiş, ancak uygulama geride kalmıştır. Tüketici hareketi Türkiye’de zayıf olmaya devam etmiştir. *Sağlığın korunması* alanında Türkiye bir miktar ilerleme kaydetmiştir. Uyum orta derecede ilerlemiştir. İdari kapasite gelişme göstermeye başlamıştır.

Gümrük Birliği’nde ise Türkiye yüksek seviyede uyuma erişmiştir. Ancak, serbest ticaret bölgeleri, gümrük vergisi muafiyeti, taklit mallarla mücadele ve sonradan kontrol bakımından uyum tamamlanmamıştır. Türkiye’nin varış salonlarında gümrüksüz satış mağazalarının kurulmasına izin veren mevzuatı müktesebata uygun değildir. Türkiye *dış ilişkiler* alanında ileri düzeyde uyuma ulaşmış olmasına rağmen, OECD ve Dünya Ticaret Örgütü bünyesindeki AB tutumuyla tam olarak uyum sağlamamıştır.

Türkiye’nin *AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası* ile yakın uyumu devam etmiştir. Türkiye bölgesel istikrarı desteklemeye yönelik çabalarına AB politikaları doğrultusunda devam etmiştir. Türkiye’nin AGSP’ye katkıda bulunmaya devam etme arzusu memnuniyetle karşılanmaktadır. Ancak Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Malta’nın AB-NATO işbirliğine katılımına karşı çıkmaya devam etmektedir. Türkiye belirli tedarikçi gruplara üyelik konusunda tutumunu AB tutumuyla uyumlaştırmamıştır. Türkiye, Uluslararası Ceza Divanı Statüsünü imzalamamıştır. Türkiye, Ermenistan ile kara sınırını kapalı tutmuştur.

Mali Kontrol için hazırlıklar ileri safhadadır. Uygulamaya yönelik ilave bazı mevzuat çıkarılmıştır. Ancak, gözden geçirilmiş Sayıştay Kanunu halen kabul edilmemiştir. Türkiye kamu iç mali kontrol politikasını ve mevzuatını güncellememiştir. Avrupa Hıleye Mücadele Ofisi ile işbirliği yapacak daimi yapıların hazırlık çalışmaları erken aşamada değildir. *Mali ve bütçesel hükümler* alanında özel bir gelişme olmamıştır.